

ДИСКУРС ПРО ЗАДОВОЛЕННЯ В ДОБУ ВІДРОДЖЕННЯ

У даній статті здійснено спробу проаналізувати, концептуалізувати та класифікувати погляди на задоволення мислителів доби Відродження. Серед іншого, висловлюється думка про важливість дослідження гедоністичної проблематики різних епох, що сприяє покращенню розуміння проблем сучасної культури. В цьому контексті, дослідження ренесансних поглядів на задоволення отримує особливе значення, оскільки передує гедоністичним дослідженням Нового часу і багато в чому їх зумовлює.

Ключові слова: задоволення, дискурс про задоволення, перцептивність, гедонізм, гедоністичний плюралізм, ригоризм.

*"Спрямуй сюди свій ум...
І помилки збагнеш ти сліпооких,
Що іншим стали за поводитирів.*

*Бо створена для почуттів глибоких,
Душа стремить приємному устріч,
Потрапивши в полон утіх високих.*

*Тоді ваш розум уявляє річ
І вимальовує її звабливо,
Аж та ввижається душі увіч" [1: 116].
Данте Аліґ'єрі*

Постановка проблеми. Однією із важливих умов розуміння культурних процесів, що наразі мають місце у світі, є розуміння їх передумов. Очевидно, що європейська культура має безліч аспектів, витоків і граней, які, здебільшого, не дозволяють точно визначити і датувати початок того чи іншого дискурсу, явища або культурної тенденції. Однак, деякі з них більш чи менш виразно проступають на зламі епох, даючи досліднику культури можливість у боротьбі суперечливих позицій відшукати ознаки хвилюючого його феномену або філософської проблеми. Дещо подібне можна сказати і про гедоністичну проблематику в європейській культурі, суперечності дослідження якої у добу Відродження привертають особливу увагу завдяки контрасту із духовно-науковими проблемами Середньовіччя і дозволяють сподіватися на покращення розуміння сучасних культурних процесів шляхом застосування генеалогічного методу.

Дослідження передбачає застосування двох груп джерел, які, з одного боку, дають уявлення про стан розробленості проблеми (оглядові та методико-теоретичні дослідження сучасних авторів), а з іншого – допомагають адекватно відтворити духовні процеси, проблематику наукових дискусій досліджуваного часу (першоджерела).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До першої групи можна віднести праці авторитетних дослідників доби Відродження О. Александрову [2] (історико-філософський аналіз доби із виділенням ключових характеристик і тенденцій), М. Бахтіна [1] (дослідження окремих феноменів культури та їх впливу на подальший розвиток європейського мислення), Л. Брагіну [3: 14] (дослідження культурних зв'язків, аналіз взаємовпливів мислителів та ролі окремих мислителів у формуванні культури), О. Горфункеля [4] (системний аналіз світогляду доби, класифікація культурних тенденцій та групування поглядів представників різних шкіл), В. Шестакова [5] (гіпотеза філософсько-культурного синтезу та дослідження культурних домінант епохи). Варто зауважити, що ознайомлення із працями зазначених дослідників суттєво допомогло у виробленні власної дослідницької позиції, представленої у статті, і мінімізувало необхідність посилатися на їх роботи для підтвердження власних висновків.

До іншої групи джерел належать твори окремих мислителів доби Відродження, які, на мою думку, у своїх працях змогли виразити магістральні культурні тенденції і запити своєї доби і, у такий спосіб, вплинути на подальшу долю європейської культури – Л. Валла, Ф. Гвіччардіні, М. Кузанського, Н. Макіавеллі, М. Монтеня, А. Поліціано, Е. Роттердамського, М. Фічіно та інші.

Метою статті – є дослідження поглядів видатних мислителів доби Відродження на феномен "задоволення" (його роль в житті людини, суспільних процесах, духовному житті тощо) для покращення розуміння ускладнення гедоністичного дискурсу в рамках європейської культури.

Виклад основного матеріалу. Мислителі доби Відродження не тільки суттєво розширили філософсько-релігійну теорію людської перцептивності, але і багато зробили для естетико-практичного

осягнення феномену задоволення. Це підтверджує не тільки наявність великої кількості наукових трактатів про особливості чуттєвої природи людини, а й сама манера творчості ренесансних авторів, які проникливо і широко розкривали реальне життя людей, намагалися передати у своїх творах всю палітру їх характерів, множину житейських ситуацій, переживань. Наприклад, у численних шедеврах Дж. Боккаччо, Д. Аліг'єрі, Ф. Петрарки, Ф. Рабле, М. Сервантеса і В. Шекспіра ми зустрічаємо повнокровні образи персонажів. Вони реалістичні, живі, характерні; вони мріють, віддаються пристрастям та задоволенням, страждають і радіють. У їх роботах звеличується дух людини, відкривається моральна та емоційна глибина, якої може сягати внутрішній світ європейця і, водночас, висміюється блюзнірство, жадібність, гріховність різних класів і верств, без озирання на духовні звання та світські титули. Все це тісно пов'язано із вираженням людської чуттєвості, подоланням середньовічних упереджень щодо дескрипції гедонічних мотивів у творчості та науці. Це виявляється не тільки у художньому слові та живописі, а, навіть, в архітектурі, що підтверджують слова класика: "і яка ж пишнота цих будівель, скільки в них розкоші, скільки прикрас! Вони більш блискучі, ніж міські, так як споруджені в більш гарних місцях і побудовані з більшою свободою заради задоволення і насолоди. Через це тут немає нестачі ні у просторі, ні у портниках, ні у садах, ні у парках..." [6: 170]. Утім, найбільшої глибини антропологічні пошуки (що і виражається у загостренні гедоністичних дискусій) досягли у філософських працях, які вмістили у собі не одну епоху, а цілих три – омріяну Античність, пережите Середньовіччя і невловиме Відродження.

Філософський аспект розуміння задоволення глибоко показаний у знаменитому трактаті Лоренцо Валли "Про задоволення" (більш відомий під назвою "Про істинне і хибне благо"). Його характерною ознакою є відновлення античного стилю міркування про предмет, оскільки Л. Валла здебільшого відмовляється від ригористично-пуританської риторики християнських мислителів і схоластів. Він яскраво демонструє конфлікт вигаданої "високої моральності" із природними прагненнями людини до задоволення [7: 95] і наполягає, що благо, яке не приносить задоволення душі, або тілу "само по собі зовсім непотрібне" [7: 97]. Він пропонує ієрархію благ, основним критерієм якої не є наближеність до Бога, як у Августина [8: 322], а навпаки – життєва практичність: "скажу про блага тіла, серед яких найголовніше – здоров'я, далі – краса, потім – сили, і нарешті все інше" [7: 101]. При цьому, він не ігнорує вічні задоволення блаженства, однак, переконаний у тому, що людина може прагнути "деякого гідного схвалення задоволення і найвище з них те, яке виходить із надії на майбутнє щастя, коли чиста совість і душа" [7: 224]. Тому і не дивно, що одночасно наполягаючи на думці, що "прагнути варто не добродесності, але насолоди заради неї самої, як тим, які хочуть радіти у цьому житті, так і тим, які бажають радіти у майбутньому" [7: 224], він відстоює думку про те, що "основою для досягнення блаженства, без сумніву, є добродесність, християнська, а не філософів" [7: 225]. Фактично Л. Валла пропонує підсилити той аспект (мотив) середньовічної сакральної гедоністичної телеології, який підносили і надавав особливого значення пізнанню меж добра і зла, що дозволяє додати у життя простої людини більше задоволень. При цьому не варто забувати, що Л. Валла ототожнює насолоду із любов'ю до Бога, який одночасно і виступає любов'ю, насолодою і остаточною причиною життя людини (causam finalem) [7: 229].

Намагання Л. Валли примирити надмірні аскетичні вимоги середньовічних теологів і філософів із вимогами людської природи, які для культури Відродження мали величезне значення, непоодинокі. Інший італієць – Марсіліо Фічіно, у своєму знаменитому листі до Лоренцо Медічі [9], у символічній формі представляє шлях досягнення щастя через поєднання трьох видів життя – споглядального (Мінерва), активного (Юнона), гедонічного (Венера). При цьому, він наводить негативні приклади античних персонажів, які віддаючи перевагу лише одній із богинь, як Сократ, або Парис, а потім за це гірко розплачувалися, тоді як його сучасник Л. Валла виступає зразком, що зумів поєднати все краще від трьох богинь: "наш Лоренцо, навчений оракулом Аполлона, жодною із цих трьох богинь не знехтував. Адже, всім трьом приділяв увагу і шанував їх гідності. З цієї причини Паллада наділила його мудрістю, Юнона – силою, Венера – привабливістю, поетичним і музичним даром" [9: 268]. Дещо схожі помірковані думки висловлював менш відомий італійський мислитель Франческо Гвіччардіні, який у своїх "Нотатках" намагався закликати читача до відродження античного ідеалу поміркованості в задоволеннях: "Чим більше ти віддаляєшся від міри, що дозволяє уникнути крайнощів, тим вірніше впадаєш у ті крайнощі, яких боїшся, або в інші, не кращі. Чим більше намагаєшся здобути задоволення від того, що маєш, тим швидше втрачаєш і те, що маєш і задоволення" [10: 301]. Прикметно, що далі в цьому міркуванні він зовсім у дусі Ніколо Макіавеллі обґрунтовує свій етичний заклик соціально-політичним аргументом, наводячи приклад народу, який настільки безмірно захоплюється свободою, що накликає на себе тиранію або анархію. Це говорить, що потроху релігійний аргумент починає поступатися аргументу соціальному і політичному, тобто більш житейському, практичному, який можна верифікувати у своїй життєвій практиці, а не виключно посиланням на авторитети церковного минулого.

До свого роду ренесансних консерваторів можна віднести Анжело Поліціано і Миколу Кузанського, які дотримувалися поглядів радше середньовічних. А. Поліціано, наприклад, наполягає на нерівності тіла

і душі у функціональному та сутнісному вимірі, і дотримується думки про те, що тіло – інструмент душі, тому його варто ставити на місце розумною душею і не коритися йому¹. Це важливий момент, який доводить, що Відродження не вийшло повністю з ідейного фарватеру Середньовіччя, і хоча відкриває деякі нові дискусії у дослідженні задоволення, однак, так само активно користується старими упередженнями (наприклад, коли Поліціано, захищаючи Епіктета [11], насправді захищає християнську мораль). Загалом, це не дивно, адже очевидність природнього початку і його щонайменше функціональна суверенність буде визначальною рисою тільки пізнього Модерну, який визнає рівність природи і духу. В добу ж Відродження про це, хоч і з обмовками, говорив лише Л. Валла, чим і випередив свій час, бо був далекогляднішим і сміливішим за більшість сучасників. До консерваторів можна віднести і М. Кузанського, який хоч і далеко вийшов за схоластичні догми у своїй гносеології, однак, залишився вірний християнській традиції у питанні задоволень. Це підтверджується хоча б такими словами: "Всі, хто бажанням прагне пізнати вічну премудрість, той нічого не любить більше за неї, боїться знехтувати нею. Порівняно із нею все вважає жалюгідним, всі свої сили присвячує тому, щоб догодити любій премудрості, знаючи, що їй не можна догодити, якщо зв'язати себе з іншою, минущою мирською премудрістю або чуттєвим задоволенням" [12: 299].

На перший погляд, у тому ж таки консервативному контексті покладає свою філософію Еразм Роттердамський. Наприклад, у своїх віршах він критикує хтивий, зажерливих і марнославних, говорячи, що їх місце у пеклі, бо вони віддалися задоволенням [13: 89], а тим, хто відкинув "хібні насолоди" обіцяє щастя у Христі [13: 163], або у мирній чесній праці [13: 250]. Також, у своїй знаменитій "Похвалі глупоті", він вимальовує образ Глупоти (тут можна вгледіти своєрідну обернену алюзію на образ філософії С. Боеція), у почті якої ми бачимо Гедоне (задоволення), одну "з вірних слуг, якою глупота підкорює своїй владі рід людський" [16: 37-38]. Однак, якщо глибше розібратися у його творчості, то він критикує скоріше не задоволення, але радше нестримність, зіпсуту міщанську і клерикальну пожадливість [14: 168]. Особливо це помітно у діалозі Гедонія і Спудея, де Еразм викладає своє розуміння Епікура, що дуже близьке до Л. Валли і базується на тезі, що процес душевного задоволення (від добрих вчинків, наприклад), із дотриманням міри у задоволеннях тілесних, є прикладом корисної і правильної поведінки, яка найбільше має відповідати способу життя християн: "якщо по правді, то немає більших епікурейців, ніж благочестиві християни" [15: 619]. При цьому, весь свій логічний ряд Еразм вибудовує на знаменитій сентенції Плавта, що "Немає гірше, ніж якщо знаєш за собою якесь зло", тому в підсумку його визначення задоволення будується не на проголошенні тілесних задоволень злом, а на визнанні критерієм добра духу, який ці задоволення сприймає: "істинне задоволення – лише те, яке сприймається здоровим духом" [15: 624]. Багато в чому на Е. Роттердамського схожий і Мішель Монтень, особливо у питаннях аналізу задоволень. Він легко і гостро висміює міщанську жагу до задоволення [16: 75] і проводить думку про природність задоволення, відтак, про неможливість ігнорування його сигналів: "Якби ми не стримували в наших руках і ногах природженого маху, нам було б від цього куди ліпше, бо природа наділила їх докладним і поміркованим чуттям того, що дає насолоду: воно, те чуття, не може бути хибним, бо воно притаманне всім і однаково для всіх. Та оскільки ми виборсуємося із заковів природи, віддаючись на непогамовану сваволю нашої уяви, то принаймні намагаймося схилити її у приємніший бік" [16: 66]. Тут він проводить думку про те, що задоволення природні і що в розумі народжується уява, яка заважає нам бути природно щасливими. У всіх цих натуралістичних акцентах ренесансні автори говорять не про "скочення" до вульгаризму тварин², але про природовідповідність, адже, людина, якщо вона слідує за своєю природою, не має скотитися до собаки, так само, скажімо собака не скочується до миші, якщо слідує своїй власній природі. Вона б набула лише властиву собі природню поведінку, передбачену їй видом і родом. Цей аргумент видається переконливим і достатнім, щоб зруйнувати звинувачення непослідовних критиків натуралістичного гедонізму, які вважають, що якщо людина віддається природі, то стає твариною, менш досконалою істотою. Так, вона стане свого роду "твариною", але її тваринний вид – людина. Розум і гідність від того не зникнуть, а скоріше проявляться виразніше. Тут ренесансні автори знову підіймають питання про підвищення ступеня своєї природності, визнання свого тіла та інстинктів, про можливість наявності "особливих людських інстинктів", відмінних від решти тварин. У своїх пробах М. Монтень також наголошує, що метою доброчесності є цнота, як у випадку із цнотою: "що не кажіть, але навіть у цноті остаточна мета – насолода" [16: 92], так і з дружбою: "всяка приязнь, яку цементує і підтримує насолода, вигода, громадська чи приватна потреба, тим менш прекрасна і шляхетна, і тим менш є широю приязню, чим більше до неї домішується сторонніх причин, міркувань та цілей" [16: 203]. Однак, особлива заслуга Монтеня у тому, що він помітив один із основних парадоксів культури свого часу і

¹ незважаючи на свою життєрадісну поезію, яка закликає тішитися красою природи і отримувати задоволення від її дарів [3: 29]

² прикметно, що через два століття Дж. С. Мілль у своїй знаменитій праці "Утилітаризм" буде писати, що "людину не задовольняють задоволення, які задовольняють тварин... бо людські задоволення неодмінно вищі за задоволення тварин" [21: 11].

сучасності – людина усвідомила, що її бажання породжують задоволення [17: 139], однак, здебільшого так і не навчила себе формулювати свої бажання, розбиратися у тому, що їй дійсно потрібно: "Посеред інших свідчень нашої глупоти, здається мені, не варто забувати і того, що попри все своє прагнення людина не вміє знайти, що їй треба. Навіть у своїй уяві й у своїх схотінках ми нездатні згодитись на те, чого потребуємо, аби бути вдоволеними" [17: 267]. І хоча він висунув класичний рецепт подолання гедоністичного парадоксу, – "Треба зберігати міру між нехиттю до страждання і любов'ю до насолоди" [18: 240], він не був подоланий. З нього так само постали проблеми, що розбиратимуть мислителі Нового часу і Постмодерну – від колізій егоїстичного гедонізму (Г. Сіджвік), споживацтва (К. Маркс) і перцептивної непроникності (О. Уайльд) до конфлікту принципів задоволення і реальності (З. Фройд), некоректності гедоністичного прагматизму й виробництва бажань (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі), і неоднозначності експерименту "машина бажань" (Р. Нозік).

Підводячи підсумок, можна зазначити, що Відродження знає три "табори" мислителів, відповідно до їх ставлення до задоволення:

- сміливі натуралісти (визнавали рівність духу і тіла й наполягали на їх суверенному вивченні) – Л. Валла і М. Фічіно;
- помірковані синкретисти (розуміли, що духовні задоволення теж суперечать аскетизму, а, відтак, уникали надмірного ригоризму в засудженні задоволень) – М. Монтень, Е. Роттердамський і Ф. Гвиччардіні;
- консерватори (зі скепсисом ставились до задоволення як здатності людського тіла і душі, віддаючи шану тисячолітньому "культу страждання", освяченому християнською традицією) – А. Полиціано та М. Кузанський.

Ця неоднорідність поглядів і поява серйозних філософських дискусії на тему задоволення у межах культурного процесу Відродження призвела до того, що гедоністична проблематика хоча переважно і залишалася межах етико-релігійного дискурсу, але збагатилася естетичними та соціально-політичними екзерсисами, що можна вважати певною мірою відродженням античного гедоністичного плюралізму у питаннях дослідження феноменів людської чуттєвості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аліг'єрі Д. Божественна комедія. Чистилище / Д. Аліг'єрі ; [пер. з італ. та прим. Є. Дроб'язко]. – К. : Дніпро, 1968. – 279 с.
2. Александрова О. Філософія Середніх віків та доби Відродження : [підручник] / О. Александрова. – К. : ПАРАПАН, 2002. – 170 с.
3. Брагіна Л. Итальянский гуманизм эпохи Возрождения : идейные поиски / Л. Брагіна // Гуманистическая мысль итальянского Возрождения / [сост., авт. вступ. ст., отв. ред. Л. Брагіна]. – М. : Наука, 2004. – С. 7–36.
4. Горфункель А. Философия эпохи Возрождения / А. Горфункель. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.
5. Шестаков В. Философия и культура эпохи Возрождения. Рассвет Европы / В. Шестаков. – СПб. : Нестор-История, 2007. – 272 с.
6. Бруни Л. Восхваление города Флоренции / Л. Бруни // Гуманистическая мысль итальянского Возрождения / [сост., авт. вступ. ст., отв. ред. Л. Брагіна]. – М. : Наука, 2004. – С. 166–195.
7. Валла Л. Об истинном и ложном благе / Л. Валла // Об истинном и ложном благе. О свободе воли / [пер. с лат. В. Андрушко, Н. Ревякиной, И. Черняка]. – М. : Наука, 1989. – 476 с.
8. Бычков В. Aesthetica Patrum. Эстетика Отцов Церкви. I. Апологеты. Блаженный Августин / В. Бычков. – М. : Ладомир, 1995. – 593 с.
9. Фичино М. Паллада, Юнона и Венера обозначают созерцательную жизнь, активную жизнь и жизнь, проводимую в наслаждениях / М. Фичино // Гуманистическая мысль итальянского Возрождения / [сост., авт. вступ. ст., отв. ред. Л. Брагіна]. – М. : Наука, 2004. – С. 267–268.
10. Гвиччардини Ф. Заметки о делах политических и гражданских / Ф. Гвиччардини // Гуманистическая мысль итальянского Возрождения / [сост., авт. вступ. ст., отв. ред. Л. Брагіна]. – М. : Наука, 2004. – С. 274–332.
11. Полициано А. Письмо Анжело Полициано в защиту стоика Эпиктета / А. Полициано // Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век) / [под ред. Л. Брагиной]. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1985. – С. 229–234.
12. Кузанский Н. Об искании Бога / Н. Кузанский // Сочинения в 2 т. / [общ. ред. и вступ. ст. З. Тажуризиной]. – М. : Мысль, 1979. – С. 283–302.
13. Роттердамский Э. Стихотворения / Э. Роттердамский / [пер. с лат. Ю. Шульц ; под. ред. М. Гаспарова]. – М. : Наука, 1983. – С. 5–210.
14. Роттердамский Э. Похвала глупости / Э. Роттердамский // Похвала глупости и др. произв. / [сост., вступ. ст. и примеч. А. Субботина]. – М. : Сов. Россия, 1991. – С. 25–156.
15. Роттердамский Э. Эпикурец / Э. Роттердамский // Разговоры запросто ; [пер. с лат. С. Маркиша]. – М. : Худож. лит., 1969. – С. 618–638.
16. Монтень М. Проби / М. Монтень // Проби у 3 кн. / [пер. з фр. А. Перепадя]. – К. : Дух і Літера, 2005. – Кн. 1. – 365 с.
17. Монтень М. Проби / М. Монтень // Проби у 3 кн. / [пер. з фр. А. Перепадя]. – К. : Дух і Літера, 2006. – Кн. 2. – 515 с.
18. Монтень М. Проби / М. Монтень // Проби у 3 кн. / [пер. з фр. А. Перепадя]. – К. : Дух і Літера, 2007. – Кн. 3. – 383 с.

19. Mill J. S. Utilitarianism / J. S. Mill. – London : Parker, Son, and Bourn, West Strand, 1863. – 95 p.
20. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1990. – 543 с.
21. Образы любви и красоты в культуре Возрождения / [отв. ред. Л. Брагина]. – М. : Наука, 2008. – 275 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Alighieri D. Bozhestvenna komediya. Chystylshche [Divine Comedy. Limbo] / D. Alighieri ; [per. z ital. ta prym. E. Droblyazko]. – K. : Dnipro, 1968. – 279 s.
2. Aleksandrova O. Filosofiya Serednikh vikiv ta doby Vidrozhennya [Philosophy of Middle Ages and Renaissance] : [pidruchnyk] / O. Aleksandrova. – K. : PARAPAN, 2002. – 170 s.
3. Bragina L. Italyanskiy gumanizm epokhi Vozrozhdenya : ideynye poiski [Italian Humanism of Renaissance Epoch : Ideological Searches] / L. Bragina // Gumanisticheskaya mysl italyanskogo Vozrozhdeniya [Humanistic Thought of Italian Renaissance] / [sost., avt. vstup. st., otv. red. L. Bragina]. – M. : Nauka, 2004. – S. 7–36.
4. Gorfunkel A. Filosofiya epokhi Vozrozhdeniya [Renaissance Philosophy] / A. Gorfunkel. – M. : Vysshaya shkola, 1980. – 368 s.
5. Shestakov V. Filosofiya i kultura epokhi Vozrozhdeniya. Rassvet Evropy [Philosophy and Culture of Renaissance. The Break of Europe] / V. Shestakov. – SPb. : Nestor-Istoriya, 2007. – 272 s.
6. Bruni L. Voskhvaleniya goroda Florentsiyi [Florence Glorification] / L. Bruni // Gumanisticheskaya mysl italyanskogo Vozrozhdeniya [Humanistic Thought of the Italian Renaissance] / [sost., avt. vstup. st., otv. red. L. Bragina]. – M. : Nauka, 2004. – S. 166–195.
7. Valla L. Ob istinnom i lozhnom blage [On the Genuine Advantage] / L. Valla // Ob istinnom s lozhnom blage. O svobode voli [On the Genuine and False Advantage. On the Will Freedom] / [per. s lat. V. Andrushko, N. Reviakinoy, I. Chernyaka]. – M. : Nauka, 1989. – 476 s.
8. Bychkov V. Aesthetica Patrum. Estetika Otsov Tserkvi. I. Apologety. Blazhennyi Avgustin [Aesthetica Patrum. Church Fathers' Aesthetics. I. Apologists. Augustine of Hippo] / V. Bychkov. – N. : Ladomyr, 1995. – 593 s.
9. Guicciardini F. Zametki o delakh politicheskikh i grazhdanskikh [Notes on the Political and Civil Affairs] / F. Guicciardini // Gumanisticheskaya mysl italyanskogo Vozrozhdeniya [Humanistic Thought of Italian Renaissance] / [sost., avt. vstup. st., otv. red. L. Bragina]. – M. : Nauka, 2004. – S. 274–332.
10. Politsiano A. Pismo Angelo Poliziano v zashchitu stoika Epikteta [Letters by Angelo Poliziano in the Defense of the Stoic Epictetus] / A. Poliziano // Sochineniia italiyskikh gumanistov epokhi Vozrozhdeniya (XV vek) [Works of Italian Humanists of the Renaissance Epoch (the XV Century)] / [pod red. L. Braginoy]. – M. : Izd-vo Mosk. un-ta, 1985. – S. 229–234.
11. Kuzanskiy N. Ob iskanii Boga [On the Search of God] / N. Kuzanskiy // Sochineniya v 2 t. / obshch. red. i vstup. st. Z. Tazhurizinoy]. – M. : Mysl, 1979. – S. 283–302.
12. Roterodamus E. Stikhotvoreniya [Verses] / E. Roterodamus ; [per. s lat. Yu. Shulz ; pod. red. M. Gasparova]. – M. : Nauka, 1983. – S. 5–210.
13. Roterodamus E. Pokhvala gluposti [Foolishness Praise] / E. Roterodamus // Pokhvala gluposti i dr. proizv. [Foolishness Praise and Other Works] / [sost., vstup. st. i primech. A. Subbotina]. – M. : Sov. Rossiya, 1991. – S. 25–156.
14. Roterodamus E. Epikureets [Epicurean] / E. Roterodamus // Razgovory zaprosto [Conversations Plainly] ; [per. s lat. S. Markisha]. – M. : Khudozh. lit., 1969. – S. 618–638.
15. Monten M. Proby [Probes] / M. Monten // Proby u 3 kn. [Probes in 3 Books] / [per. z fr. A. Perepadya]. – K. : Dykh i Litera, 2005. – Kn. 1. – 365 s.
16. Monten M. Proby [Probes] / M. Monten // Proby u 3 kn. [Probes in 3 Books] / [per. z fr. A. Perepadya]. – K. : Dykh i Litera, 2006. – Kn. 2. – 515 s.
17. Monten M. Proby [Probes] / M. Monten // Proby u 3 kn. [Probes in 3 Books] / [per. z fr. A. Perepadya]. – K. : Dykh i Litera, 2007. – Kn. 3. – 383 s.
18. Mill J. S. Utilitarianism / J. S. Mill. – London : Parker, Son, and Bourn, West Strand, 1863. – 95 p.
19. Bakhtin M. Tvorchestvo François Rabelais i narodnaya kultura srednevekovya i Renessansa [Creative Work by François Rabelais and Folk Culture of Middle Ages and Renaissance] / M. Bakhtin. – M. : Khudozh. lit., 1990. – 543 s.
20. Obrazy liubvi i krasoty v kulture Vozrozhdeniya [Love and Beauty Images in the Renaissance Culture] / [otv. red. L. Bragina]. – M. : Nauka, 2008. – 275 s.

Матеріал надійшов до редакції 01.10. 2013 р.

Дробович А. Э. Дискурс об удовольствии в эпоху Возрождения.

В данной статье предпринята попытка проанализировать, концептуализировать и классифицировать взгляды на удовольствие мыслителей эпохи Возрождения. Среди прочего, высказывается мнение о важности исследования гедонистической проблематики различных эпох, что способствует улучшению понимания проблем современной культуры. В этом контексте, исследования ренессансных взглядов на удовольствие получает особое значение, поскольку предшествует гедонистическим исследованиям Нового времени и во многом их определяют.

Ключевые слова: удовольствие, дискурс об удовольствии, перцептивность, гедонизм, гедонистический плюрализм, ригоризм.

Drobovych A. E. The Discourse on Satisfaction in the Renaissance Age.

This paper presents the attempt of analysis, conceptualization and classification of the Renaissance thinkers' views on satisfaction. Among other things, it is suggested the importance of the hedonistic perspective research of different ages to improve the understanding of contemporary culture issues. In this context, the study of the Renaissance views on satisfaction is especially important, because it priors the hedonistic research of Modern time and in many ways influences it. This research analyzes the works of Renaissance thinkers – Lorenzo Valla, Francesco Guicciardini, Nicholas of Cusa, Niccolò Machiavelli, Michel de Montaigne, Angelo Poliziano, Desiderius Erasmus Roterodamus, Marsilio Ficino, who are significant and enable to imagine the complex cultural transformations of the above mentioned timeframe. However, the analysis is based on the results of historical, cultural and philosophical researches of the well-known experts on Renaissance – O. Alexandrova, M. Bakhtin, V. Shestakov, O. Gorfunkel, L. Bragin, who have largely influenced on the theoretical aspect and the disposition of the article. Classical scientific methods were used in this article: analysis, synthesis, generalization, comparison, inductive method, there was also partly used the genealogical method, which has been introduced by Nietzsche tradition and creatively complemented by structuralists. As a result of the Renaissance hedonistic discourse research, the characteristics of philosophizing and reflection on the satisfaction of that time were indicated as well as the nature of this philosophizing was classified. Moreover, in this article was mentioned one of the precondition of bringing the hedonistic issues from the theoretical discourse – to strengthen of naturalistic settings in the research of satisfaction. In conclusions the current were mentioned problems connected with the contradictions in the analysis of human sensuality, which were found by the Renaissance thinkers, as well as was presented hypothesis on the strengthening of pluralist trends there.

Key words: satisfaction, satisfaction discourse, perceptivity, hedonism, hedonistic pluralism, rigorism.